

ДІАГНОСТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ КОНТРОЛІНГУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

© 2016 СКРИНЬКОВСЬКИЙ Р. М., ПАВЛОВСЬКІ Г., ВОРОБІЙОВ В. В.

УДК 65.01

Скриньковський Р. М., Павловські Г., Воробійов В. В. Діагностика ефективності контролінгу бізнес-процесів підприємства

Метою статті є формування системи діагностики ефективності контролінгу бізнес-процесів підприємства на засадах розроблених бізнес-індикаторів. З'ясовано, що ключовими бізнес-індикаторами системи діагностики ефективності контролінгу бізнес-процесів підприємства є: рівень забезпеченості підприємства ресурсами (трудовами, матеріальними, фінансовими та енергетичними); термін виконання бізнес-процесу; рівень ефективності виконання бізнес-процесу; рівень ефективності апарату управління (менеджерів інституційного, управлінського та технічного рівня управління), що контролює виконання бізнес-процесу; частка працівників (управлінського персоналу, робітників основного і допоміжного виробництва), що задіяна до виконання бізнес-процесу; частка невиконаних бізнес-процесів. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є формування полікритеріальної системи діагностики діяльності підприємства з урахуванням діагностики ефективності контролінгу його бізнес-процесів.

Ключові слова: підприємство, апарат управління, контролінг, бізнес-процес, ресурси, діагностика, бізнес-індикатори.

Рис.: 2. **Формул.:** 5. **Бібл.:** 20.

Скриньковський Руслан Миколайович – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій, Львівський університет бізнесу та права (вул. Кульпарківська, 99, Львів, 79021, Україна)

E-mail: uan_lviv@ukr.net

Павловські Гжегож – магістр економічних наук, власник компанії «Zaklad Handlowo-Uslugowy BHP» (вул. Костшинська, 17, Гужиця, 69-113, Польща)

Воробійов Віталій Володимирович – аспірант кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій, Львівський університет бізнесу та права (вул. Кульпарківська, 99, Львів, 79021, Україна)

E-mail: business_law@ukr.net

УДК 65.01

UDC 65.01

Скриньковский Р. Н., Павловски Г., Воробьев В. В. Диагностика эффективности контроллинга бизнес-процессов предприятия

Целью статьи является формирование системы диагностики эффективности контроллинга бизнес-процессов предприятия на основе разработанных бизнес-индикаторов. Установлено, что ключевыми бизнес-индикаторами системы диагностики эффективности контроллинга бизнес-процессов предприятия являются: уровень обеспеченности предприятия ресурсами (трудовыми, материальными, финансовыми и энергетическими); срок выполнения бизнес-процесса; уровень эффективности выполнения бизнес-процесса; уровень эффективности аппарата управления (менеджеров институционального, управленческого и технического уровня управления), который контролирует выполнение бизнес-процесса; доля работников (управленческого персонала, работников основного и вспомогательного производства), которая задействована для выполнения бизнес-процесса; доля невыполненных бизнес-процессов. Перспективами дальнейших исследований в данном направлении является формирование поликритериальной системы диагностики деятельности предприятия с учетом диагностики эффективности контроллинга его бизнес-процессов.

Ключевые слова: предприятие, аппарат управления, контроллинг, бизнес-процесс, ресурсы, диагностика, бизнес-индикаторы.

Рис.: 2. **Формул.:** 5. **Библ.:** 20.

Скриньковский Руслан Николаевич – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики предприятий и информационных технологий, Львовский университет бизнеса и права (ул. Кульпарковская, 99, Львов, 79021, Украина)

E-mail: uan_lviv@ukr.net

Павловски Гжегож – магистр экономических наук, владелец компании «Zaklad Handlowo-Uslugowy BHP» (ул. Костшинская, 17, Гужиця, 69-113, Польша)

Воробьев Виталий Владимирович – аспирант кафедры экономики предприятий и информационных технологий, Львовский университет бизнеса и права (ул. Кульпарковская, 99, Львов, 79021, Украина)

E-mail: business_law@ukr.net

Skrynkovskyy R. M., Pawlowski G., Vorobiov V. V. The Diagnostics of Efficiency of Controlling Business Processes

The article is aimed at creation of a system for diagnostics of efficiency of controlling business processes based on the developed business indicators. It is found that key business indicators of a system for diagnostics of efficiency of controlling business processes of enterprise are: level of resource capability of enterprise (labor, material, financial and energy); term for accomplishment of business process; level of efficiency of accomplishment of business process; level of efficiency of managerial apparatus (managers of institutional, managerial and technical levels of management), which oversees the accomplishment of business process; percentage of employees (managers, employees of primary and secondary production), which is used to accomplish business process; proportion of the outstanding business processes. Prospects for further research in this direction is creation of a polycriterial system for diagnostics of enterprise activities, taking into consideration efficiency of diagnostics of controlling its business processes.

Keywords: enterprise, managerial apparatus, controlling, business process, resources, diagnostics, business indicators.

Fig.: 2. **Formulae:** 5. **Bibl.:** 20.

Skrynkovskyy Ruslan M. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Business Economy and Information Technology, Lviv University of Business and Law (99 Kulparkivska Str., Lviv, 79021, Ukraine)

E-mail: uan_lviv@ukr.net

Pawlowski Grzegorz – Master of Science (Economics), Company «Zaklad Handlowo-Uslugowy BHP» (17 Kostrzynska Str., Gorzyca, 69-113, Poland)

Vorobiov Vitalii V. – Postgraduate Student, Department of Business Economy and Information Technology, Lviv University of Business and Law (99 Kulparkivska Str., Lviv, 79021, Ukraine)

E-mail: business_law@ukr.net

Сучасний розвиток ринкових відносин вимагає від керівників підприємств пошуку нових інструментів визначення можливих резервів підвищення рівня ефективності функціонування підприємства. Одним із таких основних інструментів є система контролінгу підприємства, оскільки її функ-

ціями передбачено управління бізнес-процесами підприємства, що в сукупності формують його діяльність. Звідси очевидно, що сьогодні актуальним постає питання контролінгу бізнес-процесів підприємства із визначенням рівня ефективності застосування даного інструменту.

Теоретичні та методичні засади контролінгу бізнес-процесів підприємства досліджували такі вчені-економісти, як Б. М. Андрушків, К. С. Безгін, Л. О. Денисенко, Л. А. Дякон, С. В. Знахур, О. В. Корзаченко, Н. В. Кузьминчук, Р. Р. Ларіна, В. П. Лещук, Л. Г. Ліпич, Л. М. Мельник, С. В. Мінухін, К. С. Міхеєнко, Т. С. Морщенок, О. М. Полінкевич, В. С. Пономаренко, В. А. Скакун, Л. І. Іщук, Л. В. Фролова, Л. О. Ющишина, С. Є. Шацька [1–15], Л. А. Янковська та ін.

Разом з тим, як свідчить аналіз наукових праць [1–15], у даний час залишаються проблемні прикладні аспекти діагностики ефективності контролінгу бізнес-процесів підприємства.

Метою статті є побудова (формування) системи діагностики ефективності контролінгу бізнес-процесів підприємства на засадах розроблених бізнес-індикаторів.

Виходячи із аналізу літературних джерел [1–15] виникає необхідність в розкритті дефініції «діагностика ефективності контролінгу бізнес-процесів підприємства».

Так, Т. С. Морщенок [1] дотримується точки зору, що бізнес-процес – це певна сукупність послідовних, систематично між собою пов'язаних дій, за якими передбачається реалізація стратегії розвитку підприємства (суб'єкта господарювання), в основу якої покладено формування і використання потенціалу підприємства ([16]) за результатами здійснення конкретного виду діяльності, що передбачає виробництво конкурентоспроможної продукції ([17]) з метою задоволення потреб споживачів та забезпечення досягнення стратегічних цілей підприємства (організації) [1, с. 298]. Проф. Л. Г. Ліпич [2] стверджує, що бізнес-процес – це цілісна сукупність взаємоузгоджених дій, серед яких доцільно виділяти завдання та функції, що спрямовані на трансформування ресурсів у результати виробничо-господарської діяльності за певний визначений період часу із використанням технологій [2].

На думку проф. Б. М. Андрушківа [3], бізнес-процес підприємства являє собою логічний ланцюг пов'язаних між собою послідовних і керованих дій, завдяки яким вхідні параметри підприємства (ресурси) перетворюються на вихідні (продукцію, послуги, прибуток тощо) з метою забезпечення високого рівня результативності діяльності підприємства, а також задоволення потреб зацікавлених осіб [3, с. 96]. Схематичне зображення організації (суб'єкта господарювання) як відкритої системи представлено на *рис. 1*.

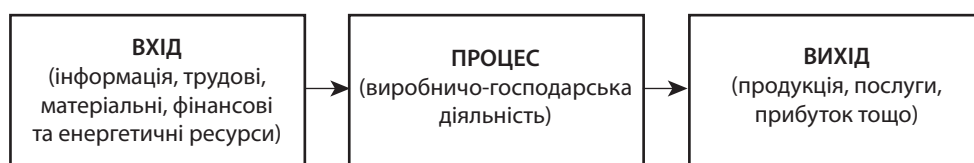
Поряд з тим, у науковій статті [4] (О. В. Корзаченко) зазначено, що основними (базовими) підходами

до побудови та відображення моделей бізнес-процесів на підприємстві є: 1) моделювання за функціональним підходом (передбачає побудову бізнес-процесів у вигляді послідовності етапів, на кожному з яких реалізується певна функція); 2) моделювання за об'єктивно-орієнтованим підходом (бізнес-процеси підприємства являють собою відповідні взаємопов'язані об'єкти, через які здійснюється процес передачі інформації ([18])); 3) моделювання за імітаційним підходом (виконання бізнес-процесів підприємства проводиться із використанням програмних засобів, тобто їх імітації у відповідному періоді часу) [4, с. 174–175].

Щодо класифікації бізнес-процесів підприємства, то вони поділяються на [3, с. 94–95] (Б. М. Андрушків, Л. М. Мельник): а) *операційні* (зокрема ті, що створюють додану вартість чи продукт, формують певний результат, за який споживач готовий заплатити або спрямовані на безпосереднє отримання прибутку); б) *підтримуючі* (сприяють функціонуванню інфраструктури підприємства, а також забезпечують підтримку операційних бізнес-процесів у результаті використання ресурсів підприємства); в) *управлінські* (спрямовані на управління операційними та підтримуючими процесами, отримання прибутку в поточний чи довгостроковий період часу та сприяють організації поточної діяльності підприємства, націленої на подальший перспективний розвиток).

Водночас, Л. О. Денисенко та С. Є. Шацька [5] вважають, що бізнес-процеси підприємства (організації) доцільно класифікувати за такими ознаками: 1) *за характером формування результату* (основні, підтримуючі, бізнес-процеси управління та бізнес-процеси розвитку); 2) *за характером продукції* (виробничі, адміністративні); 3) *за особливостями відношення до споживачів* (зовнішні, внутрішні); 4) *за ступенем деталізації розгляду* (бізнес-процеси верхнього рівня, детальні та елементарні); 5) *за особливостями відношення до функцій управління підприємством* (горизонтальні, вертикальні); 6) *за видами діяльності підприємства* (бізнес-процеси планування діяльності, здійснення діяльності, реєстрації фактичної інформації, аналізу та контролю, прийняття управлінського рішення); 7) *за рівнем складності* (прості, складні); 8) *за рівнем впливу на успішність підприємства* (ключові, критичні); 9) *за рівнем зв'язаності окремих частин* (локальні та інтеграційні) [5].

Крім цього, результати аналізу наукової праці В. А. Скакуна [6] дають можливість стверджувати, що бізнес-процеси підприємства залежать від таких основних параметрів, як конструкція, час, простір, результат, фінансове, ресурсне та організаційне забезпечення [6].

Рис. 1. Схематичне зображення організації як відкритої системи

Джерело: складено на основі [16–19; 20, с. 13].

З урахуванням цього варто також відмітити, що канд. екон. наук, доц. Л. А. Дякон дотримується думки, що контролінг на підприємстві – це, перш за все, регульована управлінська система, завдяки якій координуються взаємозв'язки між формуванням таких підсистем як інформаційна база, фінансовий аналіз, фінансове планування та внутрішній фінансовий контроль [7]. Своєю чергою, науковець [7] стверджує, що контролінг (як процес управління бізнес-процесами) являє собою технологію системного управління, яка містить цілісну сукупність взаємопов'язаних логічних кроків, за якими вхідні ресурси підприємства перетворюються у вихідні параметри (продукція, послуги, прибуток тощо) внаслідок синтезованого застосування функцій планування, реалізації, контролю та вдосконалення [7].

Поряд з тим, на думку Л. А. Дякон [7], контролінг на підприємстві повинен: 1) координувати плани та діяльність підприємства; 2) формувати стратегічне та оперативне планування діяльності; 3) забезпечувати здійснення контролю, ревізії та внутрішнього аудиту діяльності; 4) формувати методологію і внутрішній консалтинг. Ефективність контролінгу бізнес-процесів на підприємстві сприяє максимізації використання оборотних коштів. Варто зауважити, що кожен вид виробничо-господарської діяльності підприємства потребує застосування особливих механізмів контролінгового управління діяльністю [7].

У контексті цього, д-р екон. наук Н. В. Кузьминчук [8] окреслила (визначила) ключові особливості контролінгу як інструменту управління підприємством. На підставі аналізу існуючих підходів до визначення його сутності вчений-економіст [8] доводить, що контролінг на підприємстві є: інтегрованою інформаційно-функціональною системою управління; технологією системного управління; системою спостереження за діяльністю; системою методів та інструментів, спрямованих на підтримку менеджменту підприємства; системою забезпечення безперебійної діяльності тощо [8, с. 283].

Що стосується діагностики бізнес-процесів підприємства, то проф. А. В. Фролова [9] стверджує, що означена вище діагностика – це певна сукупність логічно-побудованих дій і методів, що економічно обґрунтовані та за допомогою яких повинен визначатись об'єктивний стан бізнес-процесів підприємства, зокрема, який є та який має бути, з метою підвищення рівня конкурентоспроможності та попередження кризових явищ на підприємстві [9, с. 84]. Своєю чергою, алгоритм діагностики бізнес-процесів підприємства включає в себе такі етапи [9, с. 86]: 1) етап документування бізнес-процесів; 2) етап оцінювально-аналітичного дослідження бізнес-процесів; 3) етап визначення пріоритетних бізнес-процесів; 4) етап комплексного оцінювання рівня ефективності бізнес-процесів (передбачає розроблення збалансованої системи показників та оцінювання рівня ефективності функціонування бізнес-процесів, на підставі чого проводиться інтегральне оцінювання рівня ефективності бізнес-процесів підприємства); 5) етап проведення рейтингового оцінювання бізнес-процесів підприємства; 6) етап визначення

ступеня та особливостей змін, які необхідно здійснити; 7) етап пошуку можливих шляхів вирішення проблеми; 8) етап формування стратегічних проблем; 9) етап аналізу наявних компетенцій підприємства.

Варто також звернути увагу на те, що ключовим інструментом реалізації стратегічного та оперативного управління на підприємстві, внаслідок чого відбувається тісний взаємозв'язок між цілями підприємства та його бізнес-процесами, є збалансована система показників [10, с. 75]. Основними показниками, за якими можна здійснити оцінювання типового бізнес-процесу підприємства, є [11, с. 22]:

1) *показники процесу* (якісні: суб'єктивні оцінки керівництва та суб'єктивні оцінки експертів; кількісні: абсолютні (показники часу виконання, технічні, вартості та якості), відносні (показники план/факт, порівняння із іншими процесами та видалення));

2) *показники продукту процесу* (показники, що характеризують продукт, та виступає результатом виконання бізнес-процесу);

3) *показники задоволеності споживачів процесу* (показники, що характеризують ступінь задоволеності споживачів бізнес-процесу).

Доцільно також відмітити наукову роботу К. С. Безгіна [12]. Згідно з результатами досліджень науковця в авторефераті дисертації «Управління якістю бізнес-процесів на підприємстві» [12] основними показниками забезпечення якості бізнес-процесів на підприємстві є: рівень освіченості персоналу; рівень раціональності використання персоналу; рівень компетенції персоналу; рівень трудової активності персоналу; рівень творчої активності персоналу; рівень задоволеності персоналу; рівень якості виробничого процесу; рівень якості логістичного обслуговування; рівень якості технології; рівень якості технологічного обслуговування; частку витрат на поліпшення якості; частку витрат на інновації [12].

Крім цього, на підставі вивчення сценаріїв стратегії управління бізнес-процесами підприємства (суб'єкта господарювання) через реінжиніринг та перепроєктування, запропонованих д-ром екон. наук В. П. Лещуком, О. М. Полінкевич та А. І. Іщук [13], з'ясовано, що ключовим індикаторним показником (параметром) у формуванні сценарію (інноваційного, структурного, організаційного та інерційного) є показник фінансового результату від операційної діяльності підприємства. Окрім того, у процесі вибору стратегії управління бізнес-процесами підприємства (підприємницької структури) слід враховувати той факт, що підприємство постійно перебуває у зоні потенційних ризиків ([16]), причому, за некерованого впливу зовнішнього середовища [13, с. 58–60].

Разом з тим, Л. А. Дякон [14] запропонувала алгоритм (структурно-логічну схему) діагностики ефективності системи контролінгу підприємства на засадах переліку таких етапів, як [14, с. 191]:

- ★ етап розрахунку часткових індикаторів рівня ефективності системи контролінгу (рівень ефективності використання оборотних активів;

рівень ефективності використання основних фондів; рівень ефективності діяльності персоналу; рівень рентабельності діяльності; рівень ефективності управління; рівень ефективності виробленої продукції тощо);

- ✦ етап формування (розроблення) часткових рядів узагальнюючих індикаторів рівня ефективності системи контролінгу;
- ✦ етап визначення бенчмаркетингових еталонів системи контролінгу;
- ✦ етап визначення відхилення середнього значення рівня ефективності системи контролінгу від еталонного;
- ✦ етап формування основних параметрів системи контролінгу;
- ✦ етап проведення оцінки основних параметрів системи контролінгу;
- ✦ етап позиціонування підприємства в певному середовищі, який передбачає визначення пріоритетності системи контролінгу підприємства у системі координат «гнучкість – координованість» [14, с. 191].

Тут варто погодитися з думкою науковця [14, с. 192], що представлений вище алгоритм дає можливість порівнювати показники діяльності підприємства з еталонними значеннями.

Беручи до уваги зазначене, слід також врахувати думку академіка АЕН України, проф. Р. Р. Ларіної [15], яка стверджує, що під час розроблення, упровадження в ді-

яльність, а також постійного супроводу бізнес-процесів потрібно враховувати життєвий цикл продукції, яку виробляє підприємство (суб'єкт господарювання) [15, с. 18].

На підставі проведених досліджень [1–15] і аналізу діючої практики функціонування підприємств встановлено, що діагностика ефективності контролінгу бізнес-процесів підприємства – це процес ідентифікації, аналізу та оцінювання рівня ефективності системи контролінгу на підприємстві, спрямованої на контролювання його бізнес-процесів та усунення проблемних моментів і/або слабких сторін організації з метою визначення якісно нового рівня розвитку підприємства в перспективі, підвищення рівня його конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості.

Алгоритм проведення діагностики ефективності контролінгу бізнес-процесів підприємства представлено на рис. 2.

Крім цього, враховуючи результати аналізу наукових праць [1–15], з'ясовано, що ключовими бізнес-індикаторами системи діагностики ефективності контролінгу бізнес-процесів підприємства є:

- ✦ рівень забезпеченості підприємства ресурсами (P_3);
- ✦ термін виконання бізнес-процесу (T_B);
- ✦ рівень ефективності виконання бізнес-процесу ($P_{ЕП}$);
- ✦ рівень ефективності апарату управління (менеджерів інституційного, управлінського та тех-

Рис. 2. Алгоритм діагностики ефективності бізнес-процесів підприємства

Джерело: складено на основі [1–15].

- нічного рівня управління), що контролює виконання бізнес-процесу (P_{EAV});
- ✦ частка (питома вага) працівників (управлінського персоналу, робітників основного і допоміжного виробництва), що задіяна до виконання бізнес-процесу ($Ч_{П}$);
- ✦ частка (питома вага) невиконаних бізнес-процесів ($Ч_{Н}$).

Своєю чергою, рівень забезпеченості підприємства ресурсами (P_3) рекомендується розраховувати за формулою (1) [19]:

$$P_3 = TP + MP + \Phi P + EP, \quad (1)$$

де TP – трудові ресурси; MP – матеріальні ресурси; ΦP – фінансові ресурси; EP – енергетичні ресурси.

Термін виконання бізнес-процесу (T_B) враховує час, що необхідний для перетворення вхідних ресурсів (P_3) на вихідні параметри (продукція, послуги, прибуток тощо) (див. рис. 1).

Рівень ефективності виконання бізнес-процесу ($P_{ЕБП}$) обчислюється за формулою (2):

$$P_{ЕБП} = D / B, \quad (2)$$

де D – дохід від виконання бізнес-процесу; B – витрати, понесені на виконання бізнес-процесу.

Рівень ефективності апарату управління (керівників підприємства вищої, середньої та низової ланки), що контролює виконання бізнес-процесу (P_{EAV}), визначається за формулою (3):

$$P_{EAV} = \Pi / B_{AV}, \quad (3)$$

де Π – прибуток, отриманий підприємством від виконання бізнес-процесу за участю контрольної функції апарату управління; B_{AV} – витрати, понесені на утримання апарату управління.

Частка (питома вага) працівників (персоналу), що задіяна до виконання бізнес-процесу ($Ч_{П}$) розраховується за формулою (4):

$$Ч_{П} = \Pi_{БП} / ЗКП, \quad (4)$$

де $\Pi_{БП}$ – кількість працівників підприємства, що задіяні до виконання певного бізнес-процесу; $ЗКП$ – загальна кількість працівників підприємства.

Частка невиконаних бізнес-процесів ($Ч_{Н}$) враховує ті бізнес-процеси, які не реалізувалися внаслідок прийняття необґрунтованих управлінських рішень апаратом управління підприємством.

Своєю чергою, інтегральний рівень ефективності контролінгу бізнес-процесів підприємства ($I_{РБП}$) можна представити у вигляді економіко-математичної моделі – формула (5):

$$I_{РБП} = f(P_3) + f(T_B) + f(P_{ЕБП}) + f(P_{EAV}) + f(Ч_{П}) + f(Ч_{Н}). \quad (5)$$

Виходячи із результатів аналізу літературних джерел [1–15; 20] і практики функціонування підприємств, можна зробити **висновки** та окреслити перспективи подальших досліджень в цьому напрямі, які полягають у такому:

1. Діагностика ефективності контролінгу бізнес-процесів підприємства являє собою процес ідентифікації, аналізу та оцінювання рівня ефективності системи

контролінгу на підприємстві, спрямованої на контролювання його бізнес-процесів та усунення проблемних моментів і/або слабких сторін організації з метою визначення якісно нового рівня розвитку підприємства в перспективі, підвищення рівня його конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості.

2. Ключовими бізнес-індикаторами системи діагностики ефективності контролінгу бізнес-процесів підприємства є: рівень забезпеченості підприємства ресурсами (трудовими, матеріальними, фінансовими та енергетичними); термін виконання бізнес-процесу; рівень ефективності виконання бізнес-процесу; рівень ефективності апарату управління (менеджерів інституційного, управлінського та технічного рівня управління), що контролює виконання бізнес-процесу; частка (питома вага) працівників (управлінського персоналу, робітників основного і допоміжного виробництва), що задіяна до виконання бізнес-процесу; частка (питома вага) невиконаних бізнес-процесів.

3. Перспективою подальших досліджень у даному науковому напрямку є формування полікритеріальної системи діагностики діяльності підприємств з урахуванням діагностики ефективності контролінгу його бізнес-процесів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Морщенок Т. С.** Теоретичні аспекти управління бізнес-процесами в контексті реалізації стратегії розвитку підприємства / Т. С. Морщенок // Бізнес Інформ. – 2014. – № 11. – С. 295–302.
2. **Ліпич Л. Г.** Бізнес-процеси та їх інформаційне забезпечення / Л. Г. Ліпич, Л. О. Ющишина // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 10. – С. 202–206.
3. **Андрушків Б. М.** Формування системи бізнес-процесів підприємства у контексті сталого розвитку / Б. М. Андрушків, Л. М. Мельник // Теоретичні і прикладні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць у 2-х вип. – 2015. – Вип. 2 (12). – С. 91–97.
4. **Корзаченко О. В.** Моделювання бізнес-процесів підприємств: методології, підходи та методи / О. В. Корзаченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 11, ч. 1. – С. 171–175.
5. **Денисенко Л. О.** Концептуальні засади класифікації бізнес-процесів як основи формування бізнес-системи організації [Електронний ресурс] / Л. О. Денисенко, С. Є. Шацька // Ефективна економіка. – 2012. – № 11. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
6. **Скакун В. А.** Економічний інструментарій регулювання бізнес-процесів будівельних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (економіка будівництва) / В. А. Скакун; Київський нац. ун-т будівництва і архітектури. – Київ, 2011. – 21 с.
7. **Дякон Л. Л.** Формування контролінгу операційної діяльності підприємств машинобудування: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Л. Л. Дякон; ПВНЗ «Європейський університет». – Київ, 2009. – 20 с.
8. **Кузьминчук Н. В.** Контролінг в управлінні промисловим підприємством: концептуальні засади / Н. В. Кузьминчук // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – № 46. – С. 281–286.
9. **Фролова Л. В.** Алгоритм проведення діагностики бізнес-процесів у контексті антикризового управління підприємством / Л. В. Фролова, Є. Ю. Кателла // Вісник Донецького університету економіки та права. – 2012. – № 1. – С. 84–87.

10. Міхєєнко К. С. Управління бізнес-процесами підприємства на основі збалансованої системи показників / К. С. Міхєєнко // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6 (44). – С. 74–76.

11. Пономаренко В. С. Теорія та практика моделювання бізнес-процесів : монографія / В. С. Пономаренко, С. В. Мінухін, С. В. Знахур. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. – 244 с.

12. Безгін К. С. Управління якістю бізнес-процесів на підприємстві : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / К. С. Безгін; Приазовський державний технічний університет. – Маріуполь, 2009. – 20 с.

13. Лещук В. П. Стратегія управління бізнес-процесами машинобудівних підприємств через реінжиніринг та перепроєктування / В. П. Лещук, О. М. Полінкевич, Л. І. Ішук // Економічний часопис-XXI. – 2015. – № 1-2 (1). – С. 52–56.

14. Дякон Л. Л. Діагностика ефективності контролінгу бізнес-процесів підприємства / Л. Л. Дякон // Бізнес Інформ. – 2012. – № 8. – С. 188–192.

15. Ларіна Р. Р. Моделювання бізнес-процесів промислового підприємства в напрямку розвитку його логістичного менеджменту / Р. Р. Ларіна, О. Ю. Лук'янова // Економіка та держава. – 2013. – № 7. – С. 17–22.

16. Скриньковський Р. М. Діагностика фінансового, виробничого, трудового, соціально-економічного та інноваційно-інвестиційного потенціалів і аналіз потенційних ризиків підприємства в умовах невизначеності / Р. М. Скриньковський // Проблеми економіки. – 2015. – № 2. – С. 186–193.

17. Скриньковський Р. М. Діагностика конкурентоспроможності продукції підприємства / Р. М. Скриньковський // Проблеми економіки. – 2015. – № 4. – С. 240–246.

18. Скриньковський Р. М. Діагностика ефективності системи захисту інформації на підприємстві та відповідальність за порушення законодавства про комерційну таємницю / Р. М. Скриньковський, Р. І. Крамар, П. С. Гарасим // Порівняльно-аналітичне право. – 2016. – № 1. – С. 221–224.

19. Скриньковський Р. М. Діагностика використання трудових, матеріальних, фінансових та енергетичних ресурсів підприємства як інструмент управління елементами його виробничо-господарської діяльності / Р. М. Скриньковський // Проблеми економіки. – 2015. – № 1. – С. 249–254.

20. Кузьмін О. Є. Сучасний менеджмент / О. Є. Кузьмін. – Львів : Центр Європи, 1995. – 176 с.

REFERENCES

Andrushkiv, B. M., and Melnyk, L. M. "Formuvannya systemy biznes-protsesiv pidpriemstva u konteksti staloho rozvytku" [Formation of system of business processes of the enterprise in the context of sustainable development]. *Teoretychni i prykladni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti*, no. 2 (12) (2015): 91-97.

Bezgin, K. S. "Upravlinnia yakistiu biznes-protsesiv na pidpriemstvi" [Board quality business processes at the enterprise]. *Avto-ref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04*, 2009.

Denysenko, L. O., and Shatska, S. Ye. "Kontseptualni zasady klasyfikatsii biznes-protsesiv, yak osnovy formuvannya biznes-systemy orhanizatsii" [The conceptual basis of the classification of business processes as the basis for the formation of the business system of the organization]. *Efektynna ekonomika*. <http://www.economy.nayka.com.ua>

Diakon, L. L. "Formuvannya kontrolinhu operatsiinoi diialnosti pidpriemstv mashynobuduvannya" [The formation of controlling the operating activities of the enterprises of mechanical engineering]. *Avto-ref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04*, 2009.

Diakon, L. L. "Diahnostyka efektyvnosti kontrolinhu biznes-protsesiv pidpriemstva" [Diagnostic efficiency of controlling business processes of the enterprise]. *Biznes Inform*, no. 8 (2012): 188-192.

Frolova, L. V., and Katella, Ye. Yu. "Alhorytm provedennia diahnostyky biznes-protsesiv u konteksti antykrizovoho upravlinnia pidpriemstvom" [Algorithm of diagnostics of business processes

in the context of crisis management]. *Visnyk Donetskoho universytetu ekonomiky ta prava*. www.stationline.org.ua

Korzachenko, O. V. "Modeliuvannya biznes-protsesiv pidpriemstv: metodolohii, pidkhody ta metody" [Modeling of business processes of enterprises: methodology, approaches and methods]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, vol. 1, no. 11 (2015): 171-175.

Kuzmynchuk, N. V. "Kontrolinh v upravlinni promyslovym pidpriemstvom: kontseptualni zasady" [Controlling in the management of industrial enterprise: a conceptual framework]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 46 (2014): 281-286.

Kuzmin, O. Ye. *Suchasnyi menedzhment* [Modern management]. Lviv: Tsentrv Yevropy, 1995.

Lipych, L. H., and Yushchyshyna, L. O. "Biznes-protsesy ta yikh informatsiine zabezpechennia" [Business processes and their information support]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 10 (2010): 202-206.

Leshchuk, V. P., Polinkevych, O. M., and Ishchuk, L. I. "Stratehiia upravlinnia biznes-protsesamy mashynobudivnykh pidpriemstv cherez reinzhynirynh ta pereproektuvannya" [Strategy management business process engineering enterprise through re-engineering and redesign]. *Ekonomichnyi chasopys-XXI*, no. 1-2 (1) (2015): 52-56.

Larina, R. R., and Lukianova, O. Yu. "Modeliuvannya biznes-protsesiv promysloвого pidpriemstva v napriamku rozvytku yoho lohystychnoho menedzhmentu" [Modeling of business processes of industrial enterprise in the direction of its development logistics management]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 7 (2013): 17-22.

Morshchenok, T. S. "Teoretychni aspekty upravlinnia biznes-protsesamy v konteksti realizatsii stratehii rozvytku pidpriemstva" [Theoretical aspects of management of business processes in the context of realization of strategy of development of the enterprise]. *Biznes Inform*, no. 11 (2014): 295-302.

Mikhieienko, K. S. "Upravlinnia biznes-protsesamy pidpriemstva na osnovi zbalansovanoi systemy pokaznykiv" [The management of business processes of the enterprise based on balanced scorecard]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 6 (44) (2013): 74-76.

Ponomarenko, V. S., Minukhin, S. V., and Znakhur, S. V. *Teoriia ta praktyka modeliuvannya biznes-protsesiv* [Theory and practice of modeling business-processes]. Kharkiv: Vyd-vo KhNEU, 2013.

Skrynkovskiy, R. M. "Diahnostyka finansovoho, vyrobnychoho, trudovoho, sotsialno-ekonomichnoho ta innovatsiino-investytsiinoho potentsialiv i analiz potentsiinykh ryzykiv pidpriemstva v umovakh nevyznachenosti" [Diagnostics of financial, production, employment, socio-economic and innovative-investment potential, analysis of potential risks of the enterprise in conditions of uncertainty]. *Problemy ekonomiky*, no. 2 (2015): 186-193.

Skrynkovskiy, R. M. "Diahnostyka konkurentospromozhnosti produktsii pidpriemstva" [Diagnostics of competitiveness of enterprise]. *Problemy ekonomiky*, no. 4 (2015): 240-246.

Skrynkovskiy, R. M., Kramar, R. I., and Harasym, P. S. "Diahnostyka efektyvnosti systemy zakhystu informatsii na pidpriemstvi ta vidpovidalnist za porushennia zakonodavstva pro komertsiiu taiemnytsiu" [Diagnostics of the effectiveness of the system of information protection in the enterprise and responsibility for violation of legislation on commercial secrets]. *Porivnialno-analytychne pravo*. <http://www.pap.in.ua/>

Skrynkovskiy, R. M. "Diahnostyka vykorystannia trudovykh, materialnykh, finansovykh ta enerhetychnykh resursiv pidpriemstva yak instrument upravlinnia elementamy yoho vyrobnycho-hospodarskoi diialnosti" [Diagnostic use of human, material, financial and energy resources of the enterprise as a tool to control elements of its production and economic activity]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2015): 249-254.

Skakun, V. A. "Ekonomichnyi instrumentarii rehuliuвання biznes-protsesiv budivnykh pidpriemstv" [Economic tools of regulation of business processes of construction companies]. *Avto-ref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04*, 2011.